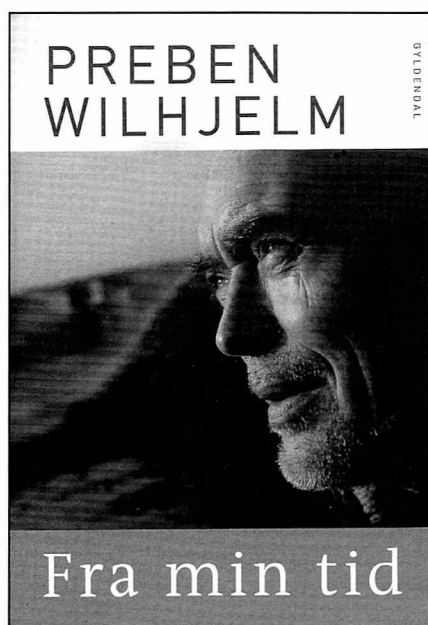


# Glemmer du så husker jeg

Af Morten Thing



Preben Wilhjelm:

FRA MIN TID.

Gyldendal 2004. 344 sider. 269 kr.

Der er mange grunde til at man bør læse Preben Wilhjelm's fødselsdags- og erindringsbog. Jeg følte mig fx rigtig godt underholdt undervejs. Ind i mellem grinede jeg overgivent, ikke mindst i et ubetaleligt kapitel om et besøg hos Kim Il Sung. Mange gange tænkte jeg: det havde jeg fandme glemt! Preben Wilhjelm er en rigtig god husker – og det er en pointe ved denne bogs konstruktion, at han husker os på, hvorfor det er vigtigt at huske mange af de ting, man bliver husket på. Så se lige at få fat i bogen.

Bogen starter som en selvbiografi, og vi får i store træk fortalt Preben Wilhjelm's liv fra 1935 til ca. 1970. De resterende 35 år er erstattet af en række vinduer ind i venstrefløjens historie – og i Preben Wilhjelm's politiske og intellektuelle historie. Disse vinduer har form af en række problemer eller diskussionstemaer, hvor han ofte med stor vægt kan citere sig selv. Bogen er altså en slags rejse: se herfra kommer jeg, og derfor blev jeg en del af venstrefløjen. Den har jeg brugt en meget stor del af mit liv på, derfor skal jeg og den måles på kvaliteten af dette arbejde og ikke på, hvordan mit private liv nu i øvrigt udviklede sig. Bogen slutter derfor følgerigtigt med en bedømmelse, som jeg vender tilbage til.

De som havde glemt, at klarhed er Preben Wilhjelm's varemærke, kan begynde her. Der er rigeligt af den. Men centralt står kritikken af det billede af venstrefløjen, som er blevet masseproduceret gennem de sidste 15 år af folk som Bertel Haarder, Anders Fogh Rasmussen, Bent Blüdnikow, Hans Hauge, Ulrik Høy og mange andre: at venstrefløjen var antidemokratisk, voldsdyrkende, sovjetlidelig og antisemitisk. De har med mange ord 'gjort det klart, at venstrefløjen i 70erne førte det store ord og med ovennævnte indhold, og netop derfor er opgøret så meget desto vigtigere'. For nu at begynde baglæns, så skriver Wilhjelm, at det er ren fantasi, at venstrefløjen førte det store ord. Vi kom til orde, siger han,

men man skal ikke glemme, at det var de andre, som sad på flæsket, medierne og magten. Derimod var den politiske kreativitet i forbløffende grad samlet på venstrefløjen, og på trods af den marginale parlamentariske indflydelse venstrefløjen havde, så brændte den gang på gang igennem på grund af et overskud af originalitet. Preben Wilhjelm giver en række eksempler i bogen. Jeg synes fx det var ret fikst fundet på, da VS foreslog, at man til det sted i loven, hvor der står, at kongen og hans slægt er undtaget for beskatning af nogen art, tilføjede: "A.P. Møller og hans selskaber og slægt". Så havde man en gang for alle fået ordnet problemet om, hvor meget Mærsk egentlig bør betale i skat. Jeg synes fx også, det er enormt præcist på baggrund af miljødommene herhjemme, at foreslå straffelovens bestemmelse om simpelt tyveri omformuleret, så man aldrig kan blive straffet strengere for tyveri end med at skulle betale højst 10% tilbage af det, man har stjålet.

Så er der alt det med demokrati og vold og Sovjet osv. *Hvem holdt de med?: en debatbog om hvorfor politisk aktive på den yderste venstrefløj var i PET's søgelys under den kolde krig*, hedder meget karakteristisk en bog redigeret af Bertel Haarder fra 1999. Man skal ikke udfolde megen originalitet for at gætte, at de holdt med Sovjet, dem der på den yderste venstrefløj. Bogen hviler på et simpelt taskenspillertrick: DKP var venstrefløj, DKP støttede Sovjet, altså støttede venstrefløjen Sovjet. At venstrefløj også kunne være – og i stor udstrækning var – det diametralt modsatte, det fremgår ikke af bogen, som så ellers skulle have heddet noget så indlysende og kedeligt som *Hvem holdt de med i DKP?: en debatbog om hvorfor politisk aktive i DKP var i PET's søgelys under den kolde krig*. VS og hele den del af venstrefløjen, som betragtede VS som sin parlamentariske repræsentation, hyldede en politisk forestilling om, at der ikke var socialisme i Sovjet, men derimod en slags kapitalisme, som meget lignede den, vi kendte i Vesten, bortset fra at den styredes af staten og derfor ikke var så effektiv.

Dertil kommer så det med demokratiet. Wilhjelm fremhæver, at når han læser

angrebene på venstrefløjen for dens manglende demokratiske glød, så kommer der altid de samme eksempler frem, eksempler som alle stammer fra artikler, han (Wilhjelm) har skrevet i intern diskussion med dele af VS, han var uenig med (fx Faglig Fællesliste, Strammerne, Internationalt Udvalg). *Men de glemmer altid pointen: VS tog selv opgøret!* Opgøret om Afghanistan eller Kampuchea var konstant afregning. Men hertil skal man lægge det, som måske er denne bogs største politiske tyngde: den forestilling om demokrati og retssamfund, som netop Preben Wilhjelm fremførte og som dokumenteres sort på hvidt i bogen, gik langt videre end de såkaldte demokraters. Han har i den sammenhæng et velhængt opgør med Birthe Rønn Hornbech, som går for at være den mest radikale forsvarer af retsstaten, regeringspartierne har. Ja, siger han, på nogle punkter er det rigtigt. Men man glemmer, at hun har stemt for alle stramningerne på udlændingeområdet, og endnu vigtigere: hun stemte for alle de såkaldte terrorisme-stramninger, som effektivt udhuler retssamfundet og dets retligt regulerede, demokratiske indhold.

Hvad Preben Wilhjelm retter sig imod er opfattelsen af demokratiet som flertalsstyre slet og ret. Uden en formuleret mindretalsbeskyttelse er det blot en anden form for diktatur. Dertil kommer så formerne, hvorunder demokratiet skal udfolde sig: muligheder for processer i civilsamfundet, mulighed for dannelse af opposition, mulighed for kritik samt hele problemet om retsstaten. Wilhjelm fastholdt i diskussionen i VS, at de såkaldt 'borgerlige' rettigheder ikke er borgerlige, men ufravigelige. Der findes ingen 'røde undtagelser', når de røde kommer til magten. Interessant er det, at det bl.a. var Karen Jespersen og Ralf Pittelkow, som i forbindelse med den portugisiske revolution fx mente, at typografer havde lov til at nægte at trykke synspunkter, som var imod revolutionens. Men ytringsfrihed skal altid forsvares som retten til, at ens modstandere kan komme til orde. Preben Wilhjelm fastholder som en klar konsekvens af sin holdning, at der findes situationer, hvor civil ulydighed er forsvarligt og oven i købet

rigtigt. Han nævner fx de mange tusinde kvinder, som før den fri abort fik lavet illegale aborter. Han anfægter dermed den meget snævre formelle legalitet, som jurister knytter til lovteksten og dens ikrafttræden og knytter en moralsk dimension til demokratibegrebet.

Han *taler* ikke om moral, men den er meget nærværende i hans bog og hans sprog. Og der er det bemærkelsesværdige ved hans skriftlige sprog, at det fuldstændig ligner hans talte sprog. Man tager sig i at høre Wilhelm tale, mens man læser. Det gælder helt ned i detaljerne som de små talesprogsord 'nuvel' eller 'javel', der optræder rundt om i teksten.

Moralens nærvær spiller en rolle for den meget omtalte konklusion på bogen. Wilhelms afsluttende, uvidenskabelige *Efterskrift* er blevet omtalt af alle anmeldere, som har fremhævet, at han mener, at venstrefløjen *intet, absolut intet* opnåede. Men de fejllæser konklusionen, fordi de ikke sætter den i forhold til den bog, de lige har læst. Venstrefløjen opnåede (næsten) intet, fordi den (næsten) ingen magt havde. Men bogen er efter min mening én lang demonstration af venstrefløjens *store moralske integritet*. På en lang række områder var det venstrefløjen, som formulerede den uomtvisteligt demokratisk rigtige politik – og i skarp modsætning til de herskende politiske holdninger. Venstrefløjen forsvarede *værdier*, siger Wilhelm. Det er i den sammenhæng man skal forstå højrefløjens angreb: den vil fratage venstrefløjen den moralske position, den havde ved i offentligheden at belyve den. Det er ikke mindst det værdikampen handler om. Hvilke værdier har regeringspartierne stillet op og forsvaret, da det gjorde ondt? Gik de borgerlige imod apartheid fra starten af? Kritiserede de Vietnamkrigen? Gik de ind for bæredygtighed i miljøsager? Forsvarede de hele retskulturen som demokratiets grundlag?

*Fra min tid* til din tid, Preben Wilhelm glemmer ikke så let.